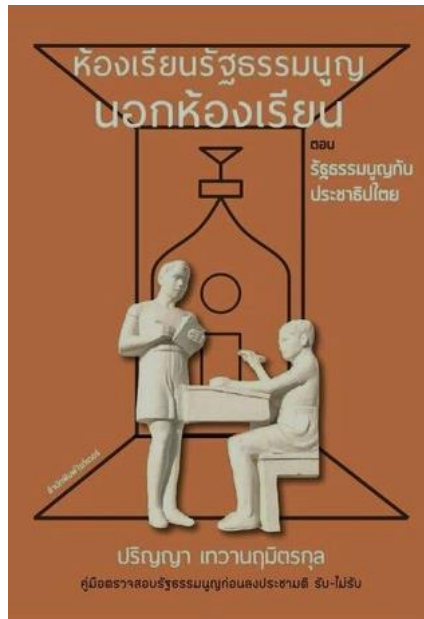

บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

ห้องเรียนรัฐธรรมนูญนอกห้องเรียน

ผู้เขียนโดย ปริญา เทวานฤมิตรกุล

บทวิจารณ์โดย

บุญชนัญญา สุขเสมอ¹

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายที่ออกแบบโครงสร้างการปกครอง กำหนดความสัมพันธ์ขององค์กรต่าง ๆ ภายในรัฐ และประการสำคัญคือ การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในรัฐ รัฐธรรมนูญจึงไม่ใช่เพียงกฎหมายที่นักศึกษานิติศาสตร์จะต้องศึกษาเท่านั้น หากแต่ประชาชนชาวไทยทุกคน ควรรู้จักและทำความเข้าใจในหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเฉพาะ “บททั่วไป” ที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งหลักการที่เกี่ยวข้องกับ “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย” และ “สิทธิ เสรีภาพของปวงชนชาวไทย” ที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนชาวไทยทุกคนและแม้แต่ชนชาติอื่นที่เข้ามาในราชอาณาจักรก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนโดยถ้วนหน้า

ทว่า การนำเสนอความรู้ทางรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการเรียนการสอนโดยทั่วไปในวงการศึกษาดังกล่าว โดยเฉพาะหนังสือ ตำราที่ใช้ในการเรียนการสอน มักนำเสนอในเชิงที่เป็นองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี ด้วยการบรรยาย จึงเป็นเรื่องยากที่ผู้คนทั่วไปจะเข้าใจได้ และแม้แต่นักศึกษานิติศาสตร์ ที่ศึกษากฎหมายโดยตรง ก็ยังวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นวิชาที่ทำความเข้าใจได้ยาก

หนังสือ “ห้องเรียนรัฐธรรมนูญนอกห้องเรียน” เป็นหนังสือเชิงวิชาการด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญที่แตกต่างจากหนังสือ ตำรา กฎหมาย ที่พบทั่วไปในวงวิชาการ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผู้เขียนคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญา เทวานฤมิตรกุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ และผู้บรรยายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล จังหวัดนครราชสีมา
E-mail: Boonchanadtha_soo@vu.ac.th

ซึ่งเป็นนักวิชาการทางกฎหมายที่เป็นที่รู้จักจากสื่อแขนงต่าง ๆ ด้วยความเชี่ยวชาญเชิงวิชาการจากการจบการศึกษาปริญญาเอกทางกฎหมายมหาชนจากประเทศเยอรมัน ทั้งเป็นผู้บุกเบิกการจัดกระบวนการเรียนรู้กฎหมายในแบบ Active Learning เป็นผลให้หนังสือ “ห้องเรียนรัฐธรรมนูญนอกห้องเรียน” จึงเป็นคล้ายกับการจำลองห้องเรียนกฎหมายรัฐธรรมนูญและการบรรยายเชิงกระบวนการของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เข้าใจง่าย คล้ายกับเป็นการทำยารสขมให้เป็นรสหวาน รับประทานง่าย

รูปแบบของการนำเสนอในหนังสือนี้ เป็นการนำข้อความคิดเชิงวิชาการของรัฐธรรมนูญ บอกเล่าผ่านภาษาแบบง่าย และใช้วิธีอุปมา อุปไมย เทียบเคียงกับข้อเท็จจริง สถานการณ์ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก แล้วเปรียบเทียบให้เห็นเหตุผล ทำให้เมื่ออ่านในแต่ละบท แต่ละเรื่อง ทำให้สามารถจำลองภาพในความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย

ในหนังสือเล่มนี้ จะเริ่มต้นด้วยคำถามว่า “ระบอบประชาธิปไตย ทำไมต้องแบ่งแยกอำนาจ” ที่นำไปสู่การอธิบายความสัมพันธ์ความเชื่อมโยงกัน ของหลักอริปไตยที่ต้องมีการแบ่งแยกผู้ใช้อำนาจเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลตรวจสอบอำนาจจะระหว่างกัน โดยเปรียบเทียบกับการแบ่งเค้กให้เท่ากันจะทำได้อย่างไรและเชื่อมั่นได้อย่างไรว่าจะได้รับเค้กอย่างเท่าเทียมกัน และนำไปสู่ความเข้าใจว่าจากหลักอริปไตยที่เป็นอำนาจสูงสุดเพียงหนึ่งเดียวนั้น หากมันจะต้องให้ผู้ใดผู้หนึ่งถืออำนาจไว้แต่ผู้เดียว ย่อมมีความเสี่ยงที่อำนาจนั้นจะถูกใช้อย่างไม่มีขอบเขต หากแต่ผู้ใช้อำนาจอริปไตยแบ่งแยกออกจากกันแต่ก็ก่อความสัมพันธ์และถ่วงดุลกันและกันอยู่เสมอ จะเกิดผลให้การใช้อำนาจอริปไตยนั้นบรรลุต่อเจตนารมณ์ของการปกครองได้ กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นการใช้คำถามนำการเรียนรู้ จึงสามารถเข้าถึงข้อความคิดของหลักการอริปไตยได้โดยง่าย รวมทั้งยังได้เชื่อมโยงการอธิบายไปสู่บทที่ 2 - บทที่ 4 เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยกับอำนาจอตุลาการ โดยเป็นการเปรียบเทียบว่าเป็นกรรมการที่คอยควบคุมกีฬาฟุตบอล

คำถามต่อมาที่น่าสนใจเป็นอย่างมากคือคำถามที่ว่า “ทำไมต้องประชาธิปไตย” ซึ่งอยู่ในบทที่ 7 โดยการเปรียบเทียบสถานการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์ของการบินที่เกิดอุบัติเหตุและเป็นที่กรณีที่น่าเศร้าอย่างยิ่งที่มีกัปตันแวนแชนเท็นเป็นกรณีศึกษา จากผลของกรณีศึกษาดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎของการบินครั้งสำคัญอีกครั้ง และจากข้อเท็จจริงดังกล่าวนำไปสู่การชี้ข้อดีและข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตย และผู้อ่านจะเข้าใจบทบาทของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน การทำความเข้าใจในเรื่องต่อมา โดยเฉพาะความมุ่งหมายของประชาธิปไตยที่ได้ถูกนิยามขึ้นโดย ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่า “ของประชาชน โดยประชาชน หรือเพื่อประชาชน” ยังได้ถูกนำมาอธิบายเชิงเปรียบเทียบพร้อมกับการอธิบายเหตุผลสำคัญว่า ประชาธิปไตยเหตุใดจะต้องเท่าเทียมและโดยเฉพาะ “ประชาธิปไตยต่างจากพวกมากลากไปอย่างไร”

ในส่วนสำคัญอีกบทหนึ่ง คือการอธิบายเหตุผลที่ประชาธิปไตยต้องควบคู่ไปกับกฎหมาย ในข้อนี้เป็น การเปรียบเทียบที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายอย่างยิ่ง โดยการทำความเข้าใจอย่างง่ายคือ ในการแข่งขันใดก็ตามย่อมต้องมีกติกาเพื่อควบคุมเกมให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เข้าแข่งขัน ในระบบประชาธิปไตยก็เช่นกัน หากจะดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลสำคัญของประชาธิปไตย ที่มีส่วนร่วมจากคนนับแสน นับล้านคนในฐานะประชาชนพลเมืองของรัฐ การใช้กฎหมายจึงเป็นเครื่องมือสนับสนุนให้ประชาธิปไตยบรรลุผลได้เช่นเดียวกัน

ดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นที่ยืนยันได้ว่า หากบุคคลทั่วไปที่สนใจจะศึกษารัฐธรรมนูญด้วยวิธีการที่ง่ายที่สุด ที่ไม่ใช่เพียงการอ่านบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ หรือไม่ใช่การบรรยายในภาษาวิชาการที่จะต้องใช้ความคิดเข้าไปวิเคราะห์ นับได้ว่า หนังสือ “ห้องเรียนรัฐธรรมนูญนอกห้องเรียน” จะเป็นหนังสือ

พื้นฐานที่ปูทางการทำความรู้จักรัฐธรรมนูญรวมทั้งเข้าไปศึกษาในเชิงวิชาการของกฎหมายรัฐธรรมนูญต่อไปได้
จึงเป็นยาน้ำรสหวานที่รับประทาน่าย ที่เป็นพื้นฐานต่อยอดไปได้อย่างดี